

PRAVA I DUŽNOSTI VJERNIKA LAIKA

dr Josip DELIĆ

O laicima se u Crkvi na najvišoj razini, iako ih je u Crkvi 99%, raspravlja tek na II. vatikanskom saboru, pa netko reče da je nova ekleziologija otkrila laike u Crkvi nakon stoljeća u kojima su smatrani samo pasivnim promatračima onoga što se događalo na oltarima i u životu Crkve. Sabor naglašava ulogu laika, njihovo poslanje i veličinu unutar Kristova Tijela – Crkve. Zato im posvećuje IV. poglavlje dogmat-ske konstitucije o Crkvi „Svjetlo narodâ”, cio dekret „O apostolatu laika”, a konstitucija „Radost i nada” većim dijelom govori o laicima. Laici su neophodni u misijama pa se o njima radi u dekretu „O misijskom djelovanju Crkve”, a ostali dokumenti posljednjeg sabora priznaju ulogu i nastoje ju usmjeriti na što veće dobro cijele Crkve.

Poslije Sabora, o laicima se raspravlja na svim razinama, izdaju se postsaborski dokumenti koji nastoje mijenjati mentalitet u želji da svi shvate da laici nisu pasivni promatrači unutar Crkve, nego njezin sastavni dio koji treba što više usmjeriti, i pravnim propisima, da izvrši ulogu koju mu je Krist, osnivač Crkve, namijenio.

Komisija za obnovu Zakonika kanonskog prava ima posebnu komisiju za laike, a misao na laike, rođena na Saboru, potiče neke da traže da cio Zakonik bude na poseban način posvećen laicima, što je odbijeno. Ipak, cio je Zakonik prožet brigom za laike, kao i željom da ga laici prihvate i ostvare u svagdašnjem životu pod vodstvom hijerarhije. Laici moraju pomoći hijerarhiji po svojim sposobnostima i kvalifikacijama u onome što ona zatraži za opće dobro Crkve i svih vjernika, jer oni više ne smiju biti pasivni promatrači nego aktivni sudionici u životu Crkve odgovorno doprinoseći njezinu rastu i napretku.

1. DEFINICIJA

U raspravi o laicima treba izbjeći klerikalističko promatranje laika, kao i sekularističko, te upotrijebiti ono do čega je došao II. vatikanski sabor u konstituciji o Crkvi jer se više ne može misliti da su laici oni koji primaju sakramente i duhovna dobra od klerika, jer to čine i klerici i redovnici.¹

---

¹ cfr. Salvatore Berlingò: LA FUNZIONE DEI LAICI NEL NUOVO C.I.C. u *Monitor Ecclesiasticus*, CVII (1982) s. 509–550.

Lumen gentium definira laika u br. 31: „Pod imenom laika ovdje se razumiju svi vjernici osim članova svetoga reda i redovničkog staleža odobrenog od Crkve, to jest vjernici koji, pošto su krštenjem združeni u jedno tijelo s Kristom, učinjeni Božjim Narodom i na svoj način postali dionici Kristove svećeničke, kraljevske i proročke službe, vrše, koliko na njih spada, u Crkvi i u svijetu misiju čitavoga kršćanskog naroda.”

Iz ove definicije očiti su elementi koji karakteriziraju laike. Inkorporacija s Kristom po krštenju, uključanje u Božji narod i sudjelovanje u trostrukoj Kristovoj službi ili vlasti, što je zajedničko po kanonu 204. sa svim vjernicima-klericima i redovnicima, od kojih ih razlikuje, *način njima vlastit*, izražen u istome broju LG. 31 b: „*Laicima je svjetovna narav vlastita i posebna*. Na laike spada po njihovu pozivu da traže kraljevstvo Božje baveći se *vremenitim stvarima i uređujući ih po Bogu*. Žive u svijetu, to jest u svim i pojedinim dužnostima i poslovima svijeta i u redovitim prilikama obiteljskog i društvenog života, kojima je kao protkan njihov život. Tu su oni od Boga pozvani, da pridonesu, kao iznutra poput kvasca, posvećenju svijeta vršeći vlastitu dužnost, vođeni evandeoskim duhom, i tako drugima otkriju Krista u prvom redu svjetleći svjedočanstvom svoga života, vjerom, nadom i ljubavlju. Na njih dakle posebnim načinom spada da sve vremenite stvari, s kojima su tijesno vezani, tako rasvijetle i urede da se uvijek vrše po Kristu i da rastu i budu na slavu Stvoritelja i Otkupitelja.”

Zakonik nije *mogao niti htio prenijeti* ovu opisnu definiciju laika u svoj tekst, ali zato LG u daljnjem razrađivanju uloge laika u Crkvi kroz cijelu IV. glavu nastoji dati novo poimanje i nov smisao ulogi laika u Kristovu tijelu, pa poglavlje završava riječima „Jednom riječju, što je duša u tijelu, to neka budu kršćani u svijetu”,² ne razlikujući ih od ostalih vjernika, a ujedno naglašavajući da su uz element svjetovnosti prisutni i elementi duhovnosti i crkvenosti, jer laici svoju ulogu vrše ne samo u svijetu nego i u Crkvi, pa ih se zato poziva na različite oblike apostolata.

U dekretu Apostolicam actuositatem htio je Sabor, obraćajući se svim kršćanima laicima, naglasiti da je njihov osobni nužni dio u poslanju Crkve apostolat koji proizlazi iz samoga kršćanskog poziva³ i obuhvaća „životna dobra i dobra obitelji, kulturu, ekonomiju, umjetnost i struke, društvene ustanove i političke zajednice, međunarodne odnose i slično, njihov razvitak i napredak”.⁴

Iz ovih saborskih odredaba razvila se poslije Sabora vrlo *plodna i obilna teologija laikata u Crkvi*,⁵ uz odreknuće Crkve kao društva organiziranog po staležima u kojima je pripadnost staležu označavala prava i dužnosti prema klasi kojoj se pripadalo. Svi su vjernici jednaki i razlikuju se *jedino uloge* koje oni trebaju izvršiti u svijetu i Crkvi, pa prestaje vrijediti ono što pripisuju sv. Jeronimu, a nama prenosi Gratian u dekretu: „Duo sunt genera christianorum”,⁶ jer je to učinilo da se i

2 Lumen gentium, br. 38.

3 Apostolicam Actuositatem, br. 1.

4 1. c. 7.

5 Y. M. J. CONGAR, *Per una teologia del laicato*, tal. prijevod, Brescia, 1966.

6 Decretum Gratiani, c. 7, C. XII, q. 1.

danas teško mijenja mentalitet koji je time stvoren. Takvo je poimanje skrivilo da se Crkva izjednačuje s klerom, a politička vlast s laikatom, pa zato i marginacijom laika u Crkvi i pravu.

2. LAICI U ZAKONIKU KANONSKOG PRAVA IZ 1917.

Od početka Crkve vidi se razlika između klerika i laika, iako laici u Crkvi vrše stanovite funkcije. To se pojačava već od IV. stoljeća, osobito kroz srednji vijek. S vremenom se laicima zabranjuje vršenje ne samo služba koje su specifično kleričke nego i onih koje to nisu, kao što je uprava vremenitim dobrima. Tridentiski sabor tu razliku produbljuje do kraja, a njegova ekleziologija traje sve do I. vaticanskog sabora, i kao takva ulazi u Zakonik kanonskog prava 1917. godine.⁷

Kanon 107. (1917.) postavlja razliku *ex divina institutione* na klerike od kojih se razlikuju laici, a znanost prava ne daje definicije osim da je laik onaj koji nije klerik niti spada među redovnike.

Zakonik iz 1917. nema mnogo propisa koji se odnose na laike i uglavnom isključuju laike iz prava, privilegija i služba koje pripadaju klericima.

O laicima govori treći dio knjige *O osobama* u svega 43 kanona (682–725) od kojih 41 govori o udruženjima vjernika, pa se time ne odnosi samo na laike nego i na klerike i na redovnike. Prema tome, samo se dva kanona iz ovoga dijela odnose na laike i to 682. i 683. Kanon 682. priznaje pravo laicima da mogu primati od klerika, po pravnim propisima, duhovna dobra i osobito pripomoći drugima za spasenje. To pravo imaju i klerici, pa ni ono nije samo za laike.

Kanon 683. zabranjuje laicima nositi kleričko odijelo.

Uz ovaj dio druge knjige još jedan broj kanona direktno ili indirektno odnosio se samo na laike bilo da im se nešto brani ili daju neka prava. Tako kanoni 166. i 2390. zabranjuju miješanje u crkvene izbore, 1342. zabranjuje im propovijedati u crkvi, a 1931. zabranjuje da budu suci u crkvenim parnicama, moraju iskazivati čast klericima 119, a bez biskupove dozvole ne smije im se dati posebno mjesto u Crkvi (1263). Mogli su biti bilježnici u kuriji (kanon 373) i u procesima za beatifikaciju (kanon 2017); mogli su pomagati u poučavanju djece u vjeronauku (kanon 1333.); a na crkvenim sudovima mogli su biti advokati i zastupnici (kanon 1657.), dostavljači i ovršitelji (kanon 1592); nekada mogu upravljati crkvenim dobrima (kanon 1521); a u kaznenom pravu malo je propisa koji bi se odnosili na laike jer je zakonodavac imao prvenstveno u vidu klerike.

Ovim kanonima koji izričito spominju laike može se dodati još stotinjak kanona koji se odnose na sve vjernike, pa i na laike, u korištenju dobara za spasenje i vršenju dužnosti ukoliko su članovi Crkve.⁸

3. LAICI U ZAKONIKU KANONSKOG PRAVA IZ 1983.

Novi zakonik vjerno prenosi saborska načela u pozitivne pravne odredbe ne samo kada govori o dužnostima i pravima laika nego i na drugim mjestima kada se

7 A. V.: *Il laicato cattolico. Lineamenti storico canonistici*, Roma, 1961. s. 20ss.

8 Svi sakramenti, a osobito ženidba.

radi o sudjelovanju laika u poslanju Crkve i vršenju služba koje su im svojstvene bilo u Crkvi bilo u svijetu.

Drugi naslov prvoga dijela druge knjige o Božjem narodu u kanonima 224–231. govori o dužnostima i pravima vjernika laika.

Prvi kanon ovoga naslova (224.) naglašava da vjernici laici imaju sve one dužnosti i prava nabrojena u prvom naslovu istoga dijela o dužnostima i pravima svih vjernika.⁹ Iza ovoga uvoda Zakonik donosi dužnosti i prava samo vjernika laika. Te dužnosti i prava mogu se podijeliti na dva dijela. Prvi govori o apostolatu na koji su pozvani laici, a drugi o crkvenim službama u kojima mogu sudjelovati i laici ako ih pozove crkvena hijerarhija.

a. LAICI I APOSTOLAT

Kanon 225. § 1. kaže da laike, kao i sve vjernike, Bog poziva na djela apostolata samim krštenjem i krizmom, pa zato imaju dužnost i pravo da bilo pojedinačno bilo udruženi porade da božansku poruku spasenja svi ljudi upoznaju i prihvate. Ta je dužnost još veća ondje gdje ljudi nemaju druge mogućnosti da čuju za evanđelje i Isusa Krista nego preko njih. Nisu dakle samo oni, koji su poslije krštenja i krizme primili još sveti red i posebno poslanje propovijedanja Radosne vijesti, dužni da učine sve da Radosna vijest dođe do svih ljudi nego je to osnovna dužnost i pravo svakoga onoga koji je kršten i krizman, jer time dobiva poslanje da razglasi ono što je sam božanskim darom dobio. Zakonik naglašava da je laička dužnost osobito naglašena ondje kamo klerici ne mogu doći niti propovijedati evanđelje, pa ljudi nemaju nikakve druge mogućnosti da upoznaju Krista osim preko njih.

Oni to mogu činiti i pojedinačno. Ovdje se radi prvotno o apostolatu osobnim životom, kao i o suradnji u hijerarhijskom apostolatu. Svako djelo laika koje je neposredno naviještanje evanđelja jest suradnja u apostolatu koji je u Crkvi hijerarhijski, i uvijek se mora vršiti pod vodstvom hijerarhije.

Može se nabrojiti niz kanona koji govore o *direktnom hijerarhijskom apostolatu* u koji su uključeni laici. Tako oni mogu predsjedati javnim udruženjima kojima je cilj poučavanje kršćanskog nauka ili promicanje javnog bogoštovlja (kanon 317, § 3); mogu sudjelovati na pokrajinskim i provincijskim saborima (kanon 443, § § 4. i 5) i biskupskim sinodama (kanoni 460. i 462); mogu biti članovi ekonomskih i pastoralnih vijeća biskupije i župe (kanoni 492, 512, 536. i 537); može ih se pitati za mišljenje prigodom imenovanja biskupa i župnika (377, § 3. i kanon 524); pozvani su na suradnju sa župnikom (kanon 519), a on je obavezan da promiče u svojoj župi suradnju s laicima u djelima apostolata (kanon 529, § 2); ordinarij ih može pitati u stvarima obiteljskog pastoralna i tražiti njihovu pomoć osobito pri radu s mladim bračnim parovima (kanoni 1064. i 1063); može ih pozvati na propovijedanje riječju i djelom u suradnji s biskupom i svećenicima (kanoni 759. i 766); oni rade u misijama kao katehisti (kanon 785), a katolička sveučilišta brinu se za njihovu formaciju (kanon 811) itd.

---

⁹ Kanoni 208–223.

Njihovo sudjelovanje u apostolatu na neki je način moguće i u radu osobnih prelatura (kanon 296), administraciji crkvenih vremenitih dobara (kanoni 1282. i 1287), kao i u upravljanju zakladama i brizi za mise ako se ne mogu izvršiti kroz godinu pa ih treba predati ordinarijima (kanon 956) itd.

Laici imaju *posebnu* dužnost da svaki po svojim prilikama radi da vremeniti red stvari ispuni evandeoskim duhom i da tako živi, radi i vrši svjetovne dužnosti, da svjedoči za Krista (kanon 225, § 2).

Ovaj posebni apostolat osobnim životom nije samo specifičnost laika jer su na njega dužni i klerici i redovnici, ali laici ga obavljaju na *poseban način* živeći i vršeći svoje svagdašnje dužnosti u svijetu u evandeoskom duhu kao svjetovnjaci, jer je laicima svojstvena upravo svjetovnost, za razliku od drugih.

Laici to mogu činiti i svoja nastojanja ujediniti s drugima, bilo u privatnim bilo u javnim udruženjima da bi Krist postao po njihovu životu prisutniji u svijetu,¹⁰ „kao kvasac za posvećenje svijeta”.¹¹

Da bi laici mogli izvršiti poslanje koje od njih traži Božji i ljudski zakon, treba im biti *priznata ona sloboda u vremenitim stvarima*, koja je priznata svim ostalim građanima kako od svjetovnog društva tako i od crkvene hijerarhije. Posebno je propisano da laici, koristeći tu slobodu u vremenitim stvarima, trebaju nastojati da njihovo djelovanje uvijek bude prožeto evandeoskim duhom poštivajući nauk koji iznosi crkveno učiteljstvo (kanon 212). U stvarima o kojima se raspravlja i gdje mogu postojati različita mišljenja ne smiju svoje mišljenje iznositi kao nauk Crkve (cfr. kanon 227).

Ova su načela iznesena u skladu s onim što je Sabor odredio u konstituciji *Lumen gentium*, u dekretu o laičkom apostolatu i osobito u konstituciji *Radost i nada*,¹² u kojima je naglašena kompetencija kako države tako i Crkve u vremenitim i duhovnim stvarima, uz želju da se ne miješaju jedne u područja drugih, a obje priznaju odgovarajuće kompetencije drugima jer su iste osobe i građani i vjernici.

Laici imaju pravo, ponovno naglašava novi zakonik, *na odgovarajuću vjersku formaciju*, svatko po svojim prilikama, da bi mogli upoznati kršćanski nauk i vršiti apostolat koji se od njih traži (kanon 231, § 1). Oni mogu upotrebljavati i sredstva društvenog priopćivanja u pastoralne svrhe (kanon 822, § 3) uz izbjegavanje svega što bi moglo štetiti katoličkoj vjeri i moralu (kanon 831, § 1). Laici imaju svoj način sudjelovanja u svetim sakramentima, osobito unutar obitelji (kanon 835, § 4) i u nastojanju da djeca i ostali dobiju potrebnu katehetsku pripravu za plodno primanje sakramenata (kanon 843, § 2).

Na poseban apostolat pozvani su oni laici koji su *oženjeni* jer su dužni kroz brak i obitelj izgrađivati Božji narod, a roditelji, koji su dali život djeci, imaju vrlo tešku obavezu i, naravno, pravo da kršćanski odgoje svoju djecu u nauku Crkve (kanon 226).

---

10 RENATO BACCARI, *Il diritto di associazione dei laici nell' ordinamento canonico*, u *Monitor Ecclesiasticus*, CVII (1982), p. 551 s.

11 LG, 31.

12 GS 43; LG 36; AA 14.

Ovim je kanonom sankcioniran saborski nauk iz *Gaudium et spes* 47 i iz dekreta o apostolatu laika br. 11. gdje je rečeno da su oženjeni dužni ne samo izgrađivati Božji narod nego i civilno društvo, živeći *svoju svjetovnost u svijetu* i radajući nove članove jednog i drugog društva. Posve novo za pozitivno zakonodavstvo Crkve u saborskom i crkvenom učenju jest tretiranje obitelji u kojoj laik redovito živi i u kojoj je pozvan na osobno posvećenje i posvećenje svijeta, na kojem toliko inzistira II. vatikanski sabor. Na žalost, Zakonik ne daje kompletno i skladno zakonodavstvo o obitelji premda ima nemali broj zakona koji se *bilo direktno ili indirektno* odnose na obitelj, počevši od kanona 226. koji je temelj svim ostalim propisima i po kojem je onima koji žive u braku svojstveno da izgrađuju Božji narod kroz brak i obitelj, počevši od teške dužnosti odgoja i formacije svoje djece.¹³

Po saborskom nauku obitelj je *kućna crkva* u kojoj roditelji riječju i primjerom moraju biti djeci prvi vjerovjesnici i svjedoci Kristove ljubavi jer je obitelj naravno mjesto za rađanje i rast vjere.¹⁴ Ta obaveza jednako veže oba roditelja jer su po starom kanonskom načelu muž i žena *jednakopravni* u obitelji, osobito u odnosu prema djeci,¹⁵ a Kodeks ih naziva roditeljima sa željom da oboje rade bilo zajedno bilo pojedinačno na izgradnji vjere u djeci (kanon 774, § 2) birajući sredstva koja u okolnostima u kojima žive pomažu da se bolje formiraju u vjeri (kanon 793, § 1). U tome im treba pomagati i civilno društvo (§ 2), a kanoni 797. i 798. govore da roditelji imaju pravo *da slobodno izaberu školu* za svoju djecu, osobito onu koja daje veće jamstvo da će djeca biti odgojena u katoličkom duhu, a ako to nije moguće, trebaju nastojati da im vjersku formaciju djeca dobiju izvan škole. Roditelji su dužni svojoj djeci dati sakramente krštenja, potvrde i euharistije poslije potrebne pripreme na primanje ovih sakramenata.¹⁶

Da bi laici mogli živjeti po kršćanskoj vjeri, da bi je mogli propovijedati, i ako bude potrebno braniti, sudjelovati u apostolatu – imaju dužnost i pravo da dobiju potrebno znanje prema sposobnostima i prilikama svakoga pojedinca (kanon 229, § 1). Bez poznavanja svoje vjere oni ne mogu po njoj živjeti, a kamoli braniti je ili vršiti apostolat na koji su po krštenju pozvani.

Da bi laici mogli vršiti poseban apostolat naviještanja Božje riječi ili poučavanja svetih znanosti, imaju pravo po kanonu 229. § 2. na punije spoznanje svetih znanosti koje se predaju na crkvenim sveučilištima, fakultetima ili institutima na kojima se predaju vjerske znanosti. Laicima se omogućuje postizanje akademskih stupnjeva jednako kao i svim drugim vjernicima.

---

13 E. CAPPELLINI, *Prospettive del diritto di famiglia nella revisione del codice di diritto canonico*, u *Monitor Ecclesiasticus*, CV (1980) p. 432.;

cfr. *La famiglia cristiana nel mondo contemporaneo*, a cura G. Concetti, Roma, 1980.

G. della TORRE, *Il laicato*, u AAVV. *Il diritto nel mistero della Chiesa*, II, Roma, 1981, s. 199 ss.

14 LG 11 i 35.

15 G. DELLA TORRE, *I laici*, u: *La nuova legislazione canonica*, Roma, 1983, s. 171.

16 Kanoni 855, 867, 868, 890. i 914.

b. CRKVENE SLUŽBE KOJE SE POVJERAVAJU LAICIMA

Po nauku II. vaticanskog sabora laike se može uzeti u različite crkvene službe da bi „vršili neke crkvene službe koje imaju duhovni cilj”,¹⁷ a kanon 228. propisuje da laicima, koji se smatraju sposobnima, sveti pastiri povjere one crkvene službe i dužnosti koje oni u skladu s pravnim propisima mogu vršiti. To je opći propis kojim se laicima omogućuje da sudjeluju u sve tri crkvene službe: naučavanju, posvećivanju i upravljanju.

Ovu sposobnost laici postižu po krštenju i svetoj potvrdi jer se po njima suobličuju Kristu i dobivaju sposobnost sudjelovanja u njegovim službama. Ipak, ovdje se ne smije pomiješati dužnosti i službe (officia i munera) koje laici mogu vršiti s onima koje pripadaju klericima jer se opće svećeništvo laika razlikuje od ministrijalnog svećeništva po samoj biti.¹⁸ Striktno kleričke službe mogu se dati samo onima koji su primili sveti red, pa zahtijevaju sveti red kao uvjet da bi ih se moglo primiti. Za laičke se službe ne traži sveti red.

Poteškoća je u tumačenju samog pojma vlasti u Crkvi, osobito pojma *vlasti upravljanja* jer se na jednom mjestu kaže da je mogu vršiti i laici (kanon 129), a na drugom da je ne mogu primiti (kanon 274) pa dakle ni vršiti,¹⁹ ali mi nećemo o tome jer je sposobnost laika da sudjeluju u samoj crkvenoj vlasti izražena na Saboru i na mnogim mjestima novoga zakonika. Tako laici mogu biti suci (1421, § 2), istražitelji (1428, § 2), branitelji ženidbene veze i promicatelji pravde (1435) na crkvenim sudovima ukoliko imaju uvjete koje traži pravo.

Za službu poučavanja u svetim znanostima sposobni su i laici i mogu je primiti od zakonite crkvene vlasti ako imaju potrebne uvjete za to, utvrđuje kanon 229. § 3. U propovijedanju surađuju sa svećenicima i biskupima (kanon 759) propovijedajući u kapelama i crkvama po odredbama biskupske konferencije (kanon 766) uz izuzetak homilije, koja je, kao dio liturgije, pridržana svećenicima ili đakonima (kanon 767, § 1), a u starom zakoniku to je izričito zabranjeno čak i redovnicima koji nisu svećenici (kanon 1342. § 2. CIC-a iz 1917).

Laici mogu poučavati ne samo evanđeoski nauk nego i predvoditi, *po službi posvećivanja*, liturgijske vježbe i djela ljubavi (kanon 784).

Po propisima biskupske konferencije *oni muževi koji imaju* propisane uvjete mogu biti primljeni liturgijskim činom za stalno u službe čitača i akolita (kanon 230, § 1). Time pridržavaju jednu od rijetkih razlika između muškaraca i žena, ali im to ne daje nikakvo pravo na uzdržavanje koje bi im morala omogućiti Crkva. Tako su oni izjednačeni u svemu s privremenim službenicima koji se spremaju za primanje đakonata ili prezbiterata i mogu vršiti sve čine svojstvene tim službama, tj. da čitač naviješta Božju riječ, animira liturgiju, poučava vjernike za dostojno primanje sakramenata, a akolit da služi oltaru, dijeli svetu pričest kao izvan-

17 LG 33.

18 LG 10.

19 G. GHIRLANDA, SI, De obligationibus et iuribus Christifidelium laicorum, in De Christifidelibus, Romae, 1983, p. 65 s.

redni djelitelj, a ponekad može izlagati i reponirati Presveti Sakrament za klanjanje izostavljajući blagoslov (kanoni 910. i 943).²⁰

Ipak, bez razlike u spolovima, mogu laici *povremeno* vršiti službe čitača i akolita u liturgijskim funkcijama, kao i službe komentatora, pjevača i druge po pravnim liturgijskim propisima (kanon 230, § 2), a za to nije potreban nikakav liturgijski obred da bi bili uvedeni u tu službu. Paragraf treći istoga kanona ide još dalje i kaže da laici, gdje to zahtijevaju potrebe Crkve, ako nema svetih službenika, ni čitača ili akolita, mogu vršiti neke njihove službe kao što su služba riječi, predsjedanje liturgijskim molitvama, dijeljenje krštenja i svete pričesti uz poštivanje pravnih propisa.

Laici mogu *prisustvovati ženidbi* u svojstvu *kvalificiranih svjedoka u ime Crkve* ako za to dobiju potrebne ovlasti uz prethodno poučavanje mladenaca i obavljanje liturgijskih molitava propisanih za vjenčanje (kanon 1112), kao i vođenje brige za župu u nedostatku svećenika. Ipak se mora imenovati neki svećenik koji će imati ovlasti župnika (kanon 517).

Isto tako laici u nedostatku svećenika mogu dijeliti krštenje (kanon 861, § 2), pričest (kanoni 910. i 911, § 2) i izlagati Presveto ako imaju dozvolu od ordinarija (kanon 943). Laici mogu po kanonu 1168. dijeliti i neke sakramentale ako za to imaju potrebne ovlasti svojega mjesnog ordinarija.

Kako se vidi, ima dosta novih propisa kojima se laicima priznaje njihovo dostojanstvo općeg svećeništva i sudjelovanje u ministerijalnom svećeništvu kroz trostruku vlast. Tako svi vjernici mogu izvršiti ulogu koju im je Bog povjerio.

Danas laici imaju bezbrojna zanimanja i struke, *stručnjaci* su u mnogim područjima života u kojem živi i Crkva. Zato ih kanon 228. § 2 proglašava sposobnima, osobito ako se ističu razboritošću i čašću, da kao stručnjaci *budu savjetnici crkvenim pastirima*, pomažući im u onome u čemu traže stručne savjete. To oni mogu činiti osobito kroz biskupijska vijeća, kao što je vijeće za ekonomiju (kanon 492) ili na području upravljanja vremenitim dobrima počevši od gradnji crkava, njihova održavanja, otuđivanja raznih predmeta (cfr. 1254. ss kanon) itd. Stručnjaci potrebni crkvenim sudovima jesu odreda laici (kanoni 1574–1581).

Završni kanon ovoga naslova (231) ima pred sobom laike koji su stalno ili samo povremeno u službi Crkve i naglašava da oni moraju imati odgovarajuću formaciju da bi mogli uredno izvršavati službu koja im je povjerena. Uz to se traži da svoje službe vrše *savjesno, točno i marljivo*. To se ne odnosi samo na upoznavanje svetih znanosti, crkvenih služba nego i na bilo koju službu koju oni mogu obavljati za dobro Crkve bilo na biskupijskoj bilo na župnoj razini, bilo u suradnji s hijerarhijom koja traži njihovu suradnju, bilo samostalno.

Poštujući propis kanona 230. § 1, ovi laici imaju pravo na *pristojnu nagradu* koja odgovara njihovom staležu ili zanimanju i koja mora zadovoljiti njihove potrebe i potrebe njihovih obitelji, uz poštivanje propisa civilnog prava. Laici imaju pravo i na socijalno zdravstveno osiguranje koje im mora osigurati crkvena ustanova kod koje su stalno ili samo povremeno osigurani za vrijeme njihova rada, koji

obavljaju u korist Crkve. I u ovome treba poštivati propise *civilnoga prava* jer se ovdje više kanonizira civilno pravo negoli se daju striktno norme kako postupati s onima koji nisu klerici da rade cijelo radno vrijeme za Crkvu ili crkvene potrebe uz odgovarajući ugovor o radu.²¹

4. LAIČKA UDRUŽENJA

Kanoni 215. i 298. priznaju pravo svim vjernicima na udruživanje sa ciljem težnje za savršenstvom, promicanja bogoštovlja i boljeg upoznavanja kršćanskog nauka, kao i vršenja djela apostolata osobito evangelizatorskih poduzeća, pobožnosti i ljubavi, kao i ostalih pokušaja da se vremeniti red ispuni evandeoskim duhom, bilo da su udruženja javna, tj. osnovana od crkvene vlasti, bilo privatna, tj. hvaljena ili priznata od crkvene vlasti, a osnovana od privatnih osoba.

Poglavlje IV. petog naslova ovoga dijela koje govori o udruženjima vjernika posebno je posvećeno laicima i potiče laike da se udruže u udruženja koja imaju za cilj da vremeniti red prožmu evandeoskim duhom i na taj način povežu vjeru i život, ili vrše djela apostolata živeći vjeru osobito u svojoj obitelji i u svojem zvanju (cfr. kanon 327).

Kanon 328. naređuje onima koji vode udruženja laika, osobito onih koja su ustanovljena uz apostolsku dozvolu, da trebaju nastojati surađivati s ostalim udruženjima vjernika da bi jedni drugima mogli pomagati kroz različita kršćanska djela ako žive na istom području. Treba uzeti u obzir opasnosti koje iz toga mogu izaći i odgovornost pokrajinskih zakonodavaca, te predvidjeti ono što treba urediti da bi takva udruženja djelovala za dobro vjere i Crkve.

Upravitelji su odgovorni i za *odgovarajuću formaciju svih* članova svojih udruženja jer će jedino tako moći obavljati plodno svoj apostolat (kanon 329). Formacija koju bi upravitelji udruženja morali omogućiti svojim članovima, prije svega je formacija u vjeri i nauku Crkve, a zatim i na poseban način ona koja je svojstvena njihovom udruženju, bilo da se radi o dobroj formaciji za vršenje zvanja, ako je takvo udruženje, ili o formaciji za djela apostolata u misijama, ili među različitim zvanjima ili drugdje.

Time su ostvarene odredbe dekreta o apostolatu laika u br. 19 i LG br. 31.

Na kraju treba reći da sve ono što je odredio ili predložio II. vatikanski sabor nije moglo biti uneseno u pozitivne odredbe, a nije bilo ni potrebno jer pravni pozitivni propisi slijede život, nastoje ga usmjeriti i pomoći mu da se ostvari ono što se već pokazalo kao dobro. Zato će trebati vremena da se uskladi sve ono što je propisao Zakonik s onim što je iznio Sabor, otkrivši ulogu laika u Crkvi. Osobito je teško označiti ulogu laika u odnosu prema službama u Crkvi i prema klericima, kao i prema mijenjanju mentaliteta koji je laike donedavno smatrao drugorazrednima u Božjem narodu.

---

21 AA. br. 22.

ZAKLJUČAK

Ako bismo na kraju napravili sintezu svega gore rečenoga, može se sabrati u ovo:

1. Laici imaju dužnost i pravo naviještanja evanđelja, tj. ovlašteni su za apostolat snagom sudjelovanja u spasiteljskom poslanju Crkve po krštenju i krizmi.
2. Imaju posebnu dužnost da vremeniti red ispune evanđeoskim duhom, a vršenjem svojih dužnosti da daju svjedočanstvo za Krista.
3. Oni koji žive u braku, trebaju izgrađivati Božji narod i svjetovno društvo.
4. Može ih se uzeti da vrše one crkvene službe za koje su sposobni i u kojima mogu vršiti i vlast upravljanja.
5. Za stalno mogu muškarcima vršiti službe čitača i akolita, a na određeno vrijeme ili privremeno mogu to svi laici vjernici.

DOVERI E DIRITTI DEI FEDELI LAICI

Vaticano II. ha preso nella considerazione il laicato nella sua funzione nella Chiesa trattando sui laici nella costituzione Lumen Gentium, Gaudium et spes, Apostolicam auctuositatem e nei moltissimi altri documenti.

Dopo il Concilio si è sviluppata teologia del laicato e nella commissione per il rinnovo del Codice era una commissione dei laici, perché nell'antico Codice piobenedettino era soltanto un canone che direttamente trattava dei laici, volevano nel nuovo tutto mettere su questo tema ma non era accettato.

Trattamento sui doveri e diritti dei laici si può dividere in due parti; prima laici e apostolato, seconda laici nei ministeri della Chiesa. Cann. 225 s dicono che laico può sviluppare attività apostolica da solo vivendo nella famiglia o insieme con gli altri nelle associazioni private o pubbliche.

Canoni 228 s dichiarano laici capaci per le varie funzioni nella Chiesa, cominciando dal lettorato ed accolitato fino ai consiglieri dei sacerdoti e Vescovi. Ma per tutto questo devono essere preparati nelle scuole adatte.

In fine abbiamo detto che laici possono unirsi nelle associazioni private e pubbliche che hanno fini spirituali, e specialmente di quelle che propongono l'animazione cristiana dell'ordine temporale e che favoriscono l'unione tra fede e vita.